

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Медичний факультет
Кафедра фармації та фармакології

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

Патофізіологія хвороб цивілізації

Підготовки Магістра

Луцьк – 2026

Силабус вибіркового освітнього компонента «Патофізіологія хвороб цивілізації» підготовки Магістра, галузі знань I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення, спеціальності 18 Фармація (за спеціалізаціями), форма навчання – денна, за освітньо-професійною програмою Фармація, затвердженою 2025 р.

Розробник

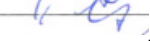
Якобсон О.О., к.мед.н., доцент кафедри анатомії, нормальної та патологічної фізіології

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми: д.фарм.н., проф. Федоровська М.І.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри

Протокол №7 від 2 лютого 2026 р.

Завідувач кафедри: к.біол.н., доц. Поручинський А.І.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма здобуття освіти	Галузь знань: I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення Спеціальність: I8 Фармація (за спеціалізаціями) Освітньо-професійна програма: Фармація Освітній рівень: другий (магістерський)	Вибірковий
Кількість годин / кредитів: <i>150 / 5</i>		Рік навчання: <i>2-ий</i>
		Семестр: <i>4-тий</i>
		Лекції: <i>14 год.</i>
		Лабораторні: <i>30 год.</i>
		Самостійна робота: <i>96 год.</i>
ІНДЗ: <i>немає</i>	Консультації: <i>10 год.</i>	
Мова навчання	Форма контролю: <i>залік</i>	<i>українська</i>

II. Інформація про викладача

Якобсон Олена Олександрівна
 Кандидат медичного наук
 Доцент кафедри клінічної медицини
 Контактна інформація +38050745-08-97; jacobson.helen@vnu.edu.ua
 Дні занять: <http://194.44.187.20>

III. Опис освітнього компонента

Анотація курсу. Освітній компонент «Патофізіологія хвороб цивілізації» належить до вибіркового освітнього компонента професійної підготовки фахівців спеціальності І8 Фармація (за спеціалізаціями), ОПП Фармація, яка призначена для здобувачів вищої освіти денної форми навчання (2 р.н.).

З розвитком сучасних технологій термін людського життя став значно довший і незрівнянно комфортніший, але блага цивілізації спричинили появу нових загроз. На сьогодні вже відомі й визнані усім світом фактори ризику, що призводять до зростання розповсюдженості хвороб цивілізації: ішемічної хвороби серця (ІХС), гіпертензії, інсульту, ожиріння, раку, діабету тощо. Згідно з прогнозами ВООЗ в 2025 р. неінфекційні хвороби становитимуть 60% від усієї патології і 73% летальних випадків. Всі ці хвороби та алкоголізм і наркоманію, тютюнопаління вважають «хворобами цивілізації».

Вивчення патологічної фізіології хвороб цивілізації сформує у здобувачів освіти здатність інтерпретувати причини, механізми розвитку та прояви найбільш поширених захворювань цивілізації, аналізувати, робити висновки щодо причин і механізмів функціональних, метаболічних, структурних порушень органів та систем організму при цих захворюваннях; забезпечує фундаментальну підготовку та набуття практичних навичок для наступної професійної діяльності провізора.

Пререквізити:

Освітній компонент «Патофізіологія хвороб цивілізації»:

а) базується на вивченні таких освітніх компонентів як: медична біологія, анатомія та фізіологія людини та інтегрується з патологічною фізіологією і мікробіологією.

2. Мета і завдання освітнього компонента.

Метою вивчення освітнього компонента «Патофізіологія хвороб цивілізації» є вивчення причин та умов виникнення найпоширениших хвороб цивілізації і визначення провідних механізмів їх розвитку та окремих проявів на різних рівнях організації живих об'єктів – від молекулярного рівня до організму в цілому.

Основними завданнями вивчення освітнього компонента «Патофізіологія хвороб цивілізації» є:

- ознайомити здобувачів освіти зі способами визначення вземозв'язку між етіологічним фактором і патогенетичною ланкою розвитку патологічного процесу;
- ознайомити здобувачів освіти з механізмами виникнення тих чи інших патологічних станів в організмі;
- з'ясувати порушення процесів життєдіяльності і можливості впливу на них при виникненні хвороб цивілізації;
- ознайомити здобувачів освіти зі способами і методами профілактики щодо попередження виникнення того чи іншого патологічного стану;
- створити базу, яка визначає професійну компетентність і загальну ерудицію спеціалістів.

3. Soft skills.

Особисті якості: уважність, сумлінність, відповідальність, самодисципліна, здатність постійно вдосконалюватися.

Інтелектуальні здібності: критичне мислення, креативність.

Соціальні навички: навички презентації результатів.

Організаційні навички: дотримання дедлайнів.

4. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					Форма контролю/ Бали
	Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Конс.	Сам. р.	
Тема 1. Поняття «хвороби цивілізації». Характеристика хвороб цивілізації та причини їх розвитку. Характеристика основних факторів ризику, особливості їх розвитку та взаємодії.	14	2	2		10	Т -5; УВ -5/2 =5
Тема 2. Метаболічний синдром.	15	2	2	1	10	Т -5; УВ -5/2 =5
Тема 3. Хвороби цивілізації: ожиріння та харчові адикції.	18	2	4	2	10	Т -5; УВ -5 ВЛР -5/3 =5
Тема 4. Хвороби залежної поведінки та види психічної залежності.	16		4	2	10	Т -5; УВ -5 ВЛР -5/3 =5
Тема 5. Хвороби цивілізації та соціальні токсиканти.	17		4	1	12	Т -5; УВ -5 ВЛР -5/3 =5
Тема 6. Хвороби цивілізації та психічне здоров'я.	18	2	4	2	10	Т -5; УВ -5 ВЛР -5/3 =5
Тема 7. Ятрогенні захворювання.	17	2	2	1	12	Т -5; УВ -5 /2 =5
Тема 8. Імунодепресивні стани. СНІД.	17	2	4	1	10	Т -5; УВ -5 /2 =5
Тема 9. Інфекції, що передаються статевим шляхом.	18	2	4		12	Т -5; УВ -5 /2 =5
Усього годин	150	14	30	10	96	5 балів/ 200 балів

*Форма контролю: Т – тести, ВЛР – виконання лабораторної роботи, УВ – усна відповідь

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Тема	К-сть годин
1.	Поняття «хвороби цивілізації». Характеристика хвороб цивілізації та причини їх розвитку. Характеристика основних факторів ризику, особливості їх розвитку та взаємодії. Перелік питань для опрацювання: 1. Спосіб життя та чинники ризику розвитку патологічних станів глобального характеру. 2. Модифіковані та немодифіковані фактори ризику	10
2.	Метаболічний синдром Перелік питань для опрацювання: 1. Аліментарне ожиріння абдомінального типу і	10

	метаболічний синдром 2. Дисліпідемія як прояв метаболічного синдрому	
3.	Хвороби цивілізації: ожиріння та харчові адикції. Перелік питань для опрацювання: 1. Проблема безпечності харчових добавок (барвників, консервантів, емульгаторів, харчових замінювачів тощо), штучних продуктів харчування (з традиційної сировини). 2. Нові форми їжі (з нетрадиційної сировини).	10
4.	Хвороби залежної поведінки та види психічної залежності. Перелік питань для опрацювання: 1. Гемблінг - патологічна схильність до азартних ігор. 2. Інтернет-залежність та інші технологічні адикції. 3. Соціальні мережі – хвороба ХХІ століття.	10
5.	Хвороби цивілізації та соціальні токсиканти. Перелік питань для опрацювання: 1. Медико-екологічні наслідки шкідливих звичок людини (тютюнопаління, вживання алкоголю, наркотиків тощо).	12
6.	Хвороби цивілізації та психічне здоров'я. Перелік питань для опрацювання: 1. Проблема психоемоційного напруження, втоми, перенапруження. Баланс емоційного напруження. Критерії втоми, перенапруження. 2. Взаємозв'язок соматичних та психоневрологічних захворювань.	10
7.	Ятрогенні захворювання. Перелік питань для опрацювання: 1. Лікарська хвороба як наслідок нераціонального застосування лікарських засобів 2. Роль провізора у профілактиці лікарської хвороби.	12
8.	Імунодепресивні стани. СНІД. Перелік питань для опрацювання: 1. ВІЛ-інфекція як хвороба поведінки та екологічна криза.	10
9.	Інфекції, що передаються статевим шляхом. Перелік питань для опрацювання: 1. Інфекції, що передаються статевим шляхом, з переважним ураженням внутрішніх органів (гепатит В,С).	12
	Разом	96

IV. Політика оцінювання

Політика науково-педагогічного працівника щодо здобувача освіти полягає в послідовному та цілеспрямованому здійсненні навчального процесу на засадах прозорості, доступності, наукової обґрунтованості, методичної доцільності та відповідальності учасників освітнього процесу.

Всі учасники освітнього процесу повинні дотримуватись вимог чинного законодавства України, Статуту і Правил внутрішнього розпорядку ВНУ імені Лесі Українки, загальноприйнятих моральних принципів, правил поведінки та корпоративної культури; підтримувати атмосферу доброзичливості, порядності та толерантності.

Вивчення освітнього компонента передбачає постійну роботу здобувачів освіти на кожному занятті. Середовище під час проведення занять є творчим, дружнім, відкритим для конструктивної критики та дискусії. Здобувачі освіти не повинні спізнюватися на заняття, дотримуватися правил техніки безпеки, мати засоби індивідуального захисту та спецодяг.

Оцінювання здобувачів освіти здійснюється відповідно до [Положення](#) про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти галузі знань І **Охорона здоров'я та соціальне забезпечення** Волинського національного університету імені Лесі Українки.

В освітньому процесі застосовується дві шкали оцінювання: багатобальна (200-бальна) шкала та 4- бальна шкала. Результати конвертуються із однієї шкали в іншу.

Оцінювання поточної успішності здійснюється на кожному занятті за 4-бальною шкалою (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 2 – «незадовільно»).

– 5 («відмінно») – здобувач бездоганно засвоїв теоретичний матеріал теми заняття, демонструє глибокі і всебічні знання відповідної теми, основні положення наукових джерел, логічно мислить і формує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

– 4 («добре») – здобувач добре засвоїв теоретичний матеріал заняття, володіє основними аспектами з джерел, аргументовано викладає його; володіє практичними навичками, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при виконанні практичних навичок;

– 3 («задовільно») – здобувач в основному опанував теоретичними знаннями навчальної теми, орієнтується в рекомендованих джерелах, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають у здобувача невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, припускається помилок при виконанні практичних навичок;

– 2 («незадовільно») – здобувач не опанував навчальний матеріал теми, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в джерелах, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.

Також здобувачі вищої освіти мають право на зарахування певної кількості балів, відповідно до [Положення](#) про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки

У разі переходу на дистанційну форму навчання викладання освітнього компоненту відбувається відповідно до [Положення](#) про дистанційне навчання та додаткових розпоряджень ректорату.

Політика щодо академічної доброчесності. Політика академічної доброчесності регламентується чинними законодавчими актами України та внутрішніми документами університету: [Кодексом](#) академічної доброчесності ВНУ ім. Лесі Українки та [Положенням](#) про систему запобігання та виявлення академічного плагіату в науковій та навчальній діяльності здобувачів вищої освіти, докторантів, науково-педагогічних і наукових працівників ВНУ імені Лесі Українки які встановлюють загальні засади, цінності, принципи, настанови та правила етичної поведінки осіб, які навчаються в Університеті, якими вони повинні керуватися у своїй діяльності, а також забезпечують дотримання принципу нетерпимості до порушень академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: відвідування занять є обов'язковим компонентом процесу здобування освіти. У разі пропуску заняття здобувач освіти зобов'язаний його відпрацювати у повному обсязі за графіком відпрацювання згідно з Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

У разі порушення дедлайнів виконання завдань, без поважних причин, робота може оцінюватися на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності).

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Організація та порядок проведення підсумкового контролю відбувається у відповідності до [Положення](#) про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти галузі знань **I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення** Волинського національного університету імені Лесі Українки. Терміни проведення підсумкового контролю, а також терміни ліквідації академічної заборгованості визначаються розкладом екзаменаційної сесії.

У відомості, індивідуальному навчальному плані (заліковій книжці) здобувача освіти записується підсумкова кількість балів підсумкового контролю.

Повторне складання підсумкового контролю допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Оцінювання заліку

Форма контролю		Загальний бал
Тести, 60 питань	Усна відповідь, 4 питання	
2 бали за 1 питання; сумарно – 120 балів	20 балів за 1 питання; сумарно – 80 балів	200 балів

Перелік питань до заліку:

1. Еволюція хвороби. Особливості життєдіяльності сучасної людини.
2. Визначення поняття «хвороби цивілізації». Основні нозологічні форми хвороб цивілізації.
3. Науково-технічний прогрес і соціальні зміни як патогенетичні фактори розвитку хвороб цивілізації.
4. Патогенетична роль гіподинамії і порушень харчування в розвитку деяких хвороб цивілізації.
5. Екологічні фактори та їх значення у виникненні і розвитку захворювань цивілізації.
6. Метаболічний синдром: історія вивчення та визначення поняття
7. Інсулінорезистентність та її роль у розвитку метаболічного синдрому
8. Аліментарне ожиріння абдомінального типу і метаболічний синдром
9. Роль несприятливих факторів середовища у розвитку серцево-судинної патології.
10. Атеросклероз та ішемічна хвороба серця.
11. Первинна артеріальна гіпертензія (АГ) як мультифакторіальне захворювання: роль факторів спадковості та зовнішніх факторів у розвитку первинної АГ.
12. Порушення мозкового кровообігу. Інсульти.
13. Дисліпідемія як прояв метаболічного синдрому
14. Ожиріння: визначення поняття, класифікації.
15. Етіологія і патогенез окремих форм ожиріння.
16. Медичні проблеми, пов'язані з ожирінням.
17. Інші порушення харчової поведінки (анорексія, булімія, розлад «Binge-Eating»).
18. Сучасні уявлення про залежну поведінку.
19. Загальна характеристика видів та факторів адиктивної поведінки.

20. Основні види хімічних залежностей: симптоматика, стадії та механізми виникнення
21. Причини та механізми формування нехімічних форм адикції.
22. Гемблінг - патологічна схильність до азартних ігор.
23. Інтернет-залежність та інші технологічні адикції.
24. Соціальні мережі – хвороба ХХІ століття.
25. Сексуальна адикція.
26. Хімічні форми залежної поведінки.
27. Негативний вплив паління на організм людини
28. Наркоманії та токсикоманії. Етіологія, патогенез, види.
29. Етіологія та патогенез алкоголізму.
30. Поняття про психічне здоров'я. Критерії і фактори, що визначають психічне здоров'я.
31. Депресія.
32. Синдром хронічної втоми (синдром менеджера). Історія, прояви, лікування.
33. Поняття «стрес», механізм виникнення і розвитку.
34. Поняття «адаптація» до стресових впливів.
35. Фази реакції організму на стрес. Поняття «стан напруги» організму і його ступеня, роль у виникненні захворювань цивілізації.
36. Неврози. Визначення поняття і загальна характеристика.
37. Біологічні і соціальні аспекти неврозів. Нейрофізіологічні механізми неврозів.
38. Роль типологічних особливостей нервової системи у виникненні невротичних станів; роль психо-емоційного статусу, інформаційних перевантажень, порушень нормальних біоритмів і інших соціальних чинників.
39. Психози.
40. Види імунної недостатності. Етіологія, патогенез первинних і вторинних імунодефіцитів.
41. Типові прояви імунної недостатності.
42. Визначення та класифікація вторинних імунодефіцитів.
43. Механізми розвитку набутих імунодефіцитних захворювань.
44. Найпоширеніші форми вторинних імунодефіцитів: клініка, діагностика.
45. Принципи лікування набутих імунодефіцитів.
46. Етіологія, патогенез СНІДу. Патофізіологічна характеристика періодів ВІЛ-інфекції.
47. Типові клінічні прояви СНІДу.
48. Принципи профілактики і терапії ВІЛ-інфекції.
49. Уявлення про інфекційні хвороби, що передаються переважно статевим шляхом, їх класифікація. Джерела та шляхи поширення.
50. "Класичні" венеричні хвороби - сифіліс та гонорея.
51. Інфекції, що передаються статевим шляхом, з переважним ураженням статевих органів (хламідіоз, трихомоніаз, генітальний герпес).
52. Інфекції, що передаються статевим шляхом, з переважним ураженням інших органів (гепатит В,С).

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
170–200	Зараховано
150–169	
140–149	
130–139	
120–129	
0–119	Незараховано (необхідне перескладання)

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Патолофізіологія. За ред. М.Н. Зайка, Ю.В. Биця, М.В.Криштала. - 6-те вид., переробл. і допов. К.: ВСВ «Медицина», 2017.
2. Атаман О.В. Патолофізіологія: в 2 т. Т 1. Загальна патологія: підручник для студ. вищ. мед. навч. заклад. О.В.Атаман.-Вінниця: Нова Книга, 2016. 592 с.
3. Атаман О.В. Патолофізіологія: в 2 т. Т 2 .Патолофізіологія органів і систем: підручник для студ. вищ. мед. навч. заклад. О.В.Атаман.-Вінниця: Нова Книга, 2016. 448 с.

Додаткова

4. Атаман О.В. Патологічна фізіологія в запитаннях та відповідях. Навчальний посібник / видання друге, доповнене та перероблене. – Вінниця: Нова книга, 2008. 436 с.
5. Фізіологія людини. Вільям Ф.Ганонг. Переклад з англ. Львів: БаК, 2002. 784 с.
6. Robbins Pathology basis of disease / Cotran R.S., Kumar V., Robbins S.L. 2000.
7. Essentials of Pathophysiology : Concepts of Altered Health States. – [4th ed.] / C. Porth, K.J.Gaspard. - Philadelphia : Wolters Kluwer, 2015. 1222 p.
8. Основи патології за Роббінсоном: в 2 т. Т 1. / За ред. Кумар Аббас Астер. К. ВСВ “Медицина”, 2019. 420 с.
9. Основи патології за Роббінсоном: в 2 т. Т 2. / За ред. Кумар Аббас Астер. К. ВСВ “Медицина”.

Інформаційні ресурси

1. Сайт Волинського національного університету ім. Лесі Українки <http://194.44.187.60/moodle/login/index.php>
2. Міністерство охорони здоров'я України www.moz.gov.ua
3. Спеціалізоване медичне інтернет-видання для лікарів, фармацевтів, студентів медичних та фармацевтичних вузів www.morion.ua
4. Фармацевтична енциклопедія www.pharmencyclopedia.com.ua